

СУЧАСНА СЕРБІСТИКА В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМАТИКА ТА НАУКОВІ ЦЕНТРИ

У статті зроблено аналіз наукового інтересу українських вчених до історії, мови та літератури Сербії, доробок яких ми визначаємо як сербістику. Починаючи з 1991 р., в Україні розпочалися кардинальні зміни в усіх сферах життя, що також позитивно вплинуло на формування наукових центрів сербістики при університетах та академічних інститутах. Вивчення доробку вчених, котрі присвятили свої праці сербській проблематиці, дозволило нам відтворити картину української сербістики.

Ключові слова: сербістика, наукові центри сербістів, українсько-сербські зв'язки, проєкт «Растко Україна».

Maryna Mudrak

MODERN SERBISTICS IN UKRAINE: PROBLEMS AND SCIENTIFIC CENTERS

The interest in Serbian history, its language and culture have risen significantly in Ukraine in the last two decades. Ukrainian scientists begin to actively research Serbian history, compare Serbian traditions and customs with Ukrainian and study the influence that one nation has on another.

Most of the studies, published in universities presented by Ukrainian philologists that study Serbian language and literature. However, historical works during the years of Ukrainian independence also diversified the limits of their searches. The main scientific research in Serbistics, gathered in works, such as "Comparative Research of Slavic Languages and Works of Literature", "In memory of Academician Leonid Bulakhovsky", "Herald of Taras Shevchenko National University", "Actual Problems of National and World History". Diversity and versatility of these journals, give scientists an opportunity to look into more actual, and less researched topics. Serbian studies in Ukraine, study such questions as the history of Serbian immigrants in Ukraine, Ukrainian diaspora in Serbia, cooperation of Ukrainians and Serbs during 17–21 centuries, modern tendencies of Serbian development. At the same time, there are more problems that require further development. That is why Serbian studies have a great perspective of development in Ukraine.

Key words: Serbistics, scientific centers of Serbistics, Ukrainian-Serbian relations, "Rastko Ukraine" project.

© Київський університет імені Бориса Грінченка, 2019

© Мудрак М., 2019

Сербія та Україна є тими країнами, які вже не одне століття активно творять спільне культурне, наукове, дипломатичне буття. Здобуття української незалежності у 90-ті роки ХХ ст. вивело країни на новий, якісний та проблемний рівень такого спілкування. Аналіз наукового доробку істориків, філологів, етнографів є своєрідним лакмусовим папірцем, який демонструє зміст інтересів обох народів. Тут ми можемо побачити те, що було важливе у минулому і спрогнозувати спільне майбутнє України та Сербії.

Мета статті полягає в тому, аби розкрити напрями наукового інтересу до історії, мови та літератури Сербії в Україні, виокремити основні наукові центри, які презентують доробок українських сербістів.

За останні два десятиліття інтерес до історії Сербії, її мови і літератури суттєво зріс в Україні. Українські науковці активно стали досліджувати історію Сербії і порівнювати її традиції та звичаї з українськими, вивчати взаємовпливи двох народів. Великий пласт досліджень представлений українськими філологами, які вивчають сербську мову і літературу. Філологи, україністи та сербісти ставляться до цієї теми з особливим інтересом. Вагомим результатом їхньої праці стало видання «Українсько-сербського розмовника», який видали в єдиному екземплярі у 2001 р., а його укладачем був С. Ганович. У 2009 р. вийшов друком «Сербсько-український словник лінгвістичної термінології», над яким працювали О. Паламарчук, Н. Білик, Г. Стрельчук, О. Деркач, М. Шевченко.

З активізацією співпраці між країнами в Україні активно почали формуватися наукові центри сербистів. Зосередилися вони переважно у великих містах: Києві, Харкові та Львові. Тут при наукових інституціях працюють вчені, які досліджують різнопланові питання сербської історії, літератури і мови, видаються праці, які загалом презентують доробок української сербистики. Серед найбільших шкіл є ті, що зосереджені у Києві: при Київському національному університеті імені Тараса Шевченка, Києво-Могилянській академії та Київському університеті імені Бориса Грінченка.

Ще у 1958 р. у Київському національному університеті імені Тараса Шевченка було засновано «Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка», який складається з 27 серій. У серії журналу під назвою «Історія» на основі архівних матеріалів, періодичної преси та інших джерел висвітлюються та публікуються малодосліджені питання історії України та всесвітньої історії, серед них і дослідження про історію Сербії та сербський народ. Так, у працях В. Дмитрієва вивчаються проблеми міжетнічних зв'язків в регіонах України, куди переселилися серби у XVIII ст. (Дмитрієв В., 2004. С. 10–13). Дослідження А. Шиловой аналізують історичні передумови створення першої югославської держави. У праці проаналізовано ідеї слов'янської єдності та плани спільного державного утворення південнослов'янських народів. Інша робота А. Шиловой аналізує причини та чинники визрівання державнополітичної кризи в СФРЮ та її наслідки, показано системний характер кризи югославського суспільства, висвітлено політичні, етнорелігійні, економічні, соціальні аспекти югославського конфлікту (Шилова А., 2007. С. 120–123). О. Іванченко у 2013 р. опублікувала своє дослідження «Державна політика сербської династії Карагеоргієвичів щодо хорватських політичних сил (1918–1939 рр.)». У статті розглянуто головні напрями державної політики представників сербської династії Карагеоргієвичів щодо діяльності хорватських національно-політичних сил у період існування Королівства Сербів, Хорватів і Словенців (з 1929 р. Королівства Югославія) (Іванченко О., 2007. С. 32–33). У 2014 р. було опубліковано статтю доктора історичних наук В. Козлітина «Тернистий шлях Сербії до Євросоюзу (1991–2006)». Автор аналізує відносини між Сербією (у складі Союдної Республіки Югославії) і Європейським Союзом, основні етапи й тенденції соціально-економічного та суспільно-політичного розвитку Сербії, її міжнародне становище і зовнішню політику впродовж 1991–2006 рр. (Козлітин В., 2014. С. 32–39). У журналі також публікуються молоді дослідники. Прикладом цього слугує стаття аспіранта Київського національного

університету імені Тараса Шевченка А. Ганули «Адміністративні повноваження Івана Хорвата у Новій Сербії (1752–1762)». У праці висвітлені питання керівництва генерала Івана Хорвата адміністративно-територіальним утворенням Нова Сербія; аналізуються як юридична, так і фактична сторони повноважень цієї особи на посаді командира Гусарського полку та Новосербського військового корпусу від початку діяльності І. Хорвата в Новій Сербії і до його відсторонення від управління територією (Ганули А., 2016. С. 18–24).

Інститут філології при Київському національному університеті імені Тараса Шевченка у 1999 р. видає збірник наукових праць «Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур. Пам'яті академіка Леоніда Булаховського». У збірнику висвітлюються актуальні проблеми динаміки розвитку та функціонування слов'янських мов, а також різні аспекти слов'янського літературознавства. До дослідження залучено матеріали з української, російської, чеської, польської, болгарської, сербської, хорватської та інших мов і літератур. У збірнику сербській тематиці присвячено чималу кількість досліджень. Так, у статті М. Карацуби «Тематичне і жанрове розмаїття хорватського і сербського модернізму» предметом дослідження виступає творчість сербських і хорватських модерністів; акцент свідомо робиться на творчості поетичній, яка найбільш багатогранно представлена в аналізованому періоді (Карацуба М., 2009. С. 183). Праця Л. Стеблиної-Рудякової «Тематичний словник сербської мови О. Бодяньського» (Стеблина-Рудякова Л., 2009. С. 172) описує перший східнослов'янський тематичний словник сербської мови в контексті розвитку славистики, сербської лексикографії та постановки викладання сербської мови. У статті К. Осадчої «Релігійна філософія та деякі аспекти державотворення у середньовічній Сербії» розглянуто сербську релігійну філософію у її зв'язках з культурою, літературою та державотворчими процесами, акцентовано увагу на відмінностях філософії античності, західноєвропейського середньовіччя та середньовіччя слов'янського, наголошено на необхідності застосування сучасних методів наукового дослідження при роботі з середньовічним матеріалом (Осадча К., 2010. С. 310–320).

У 2010 р. вийшов черговий випуск збірника наукових праць «Компаративні дослідження...». У ньому знову публікуються праці сербської тематики. Стаття І. Райчевої «О некоторых текстологических разночтениях в списках Типика св. Саввы Сербского» (Райчева І., 2010. С. 110–118) описує відомі на сьогодні списки Типика св. Савви Сербського, показує текстологічні

різночитання в Хіландарському списку XIII століття і Одеського списку XIV століття, що має велике значення для лінгвотекстологічних спостережень, а також для реконструкції початкового складу пам'ятника-оригіналу. Також у цьому випуску було опубліковане дослідження науковця з м. Лепосавич (Сербія) С. Башчаревича «Симбіоза уметности и вере у делу Исидоре Секулић» (Башчаревича С., 2010. С. 189–196). У праці зазначено, що Исидора Секулич мала власне інтуїтивне ставлення до релігії. Для неї мистецтво в основі — релігійне, у ньому письменниця бачила найвищий вираз духовності. Об'єктами її уваги були питання віри, гідності, бідності, правди, святості і самотності. Власне стаття аналізує логіку цієї ідеї. Стаття Н. Білик «Романна творчість М. Продановича у контексті сербського постмодернізму» (Білик Н., 2010. С. 196–202) висвітлює літературознавчий потенціал вивчення різних форм поетики романної творчості сучасного сербського прозаїка Мілети Продановича у контексті сербського постмодернізму.

Упродовж 2011–2013 рр. свої дослідження з вивчення сербської мови та літератури публікують: Д. Айдачич, Л. Стеблина-Рудякова, В. Ярмак, М. Карацуба; Н. Білик, К. Осадча, Д. Василевич, Т. Гаєв, Д. Гамулець, М. Васишин. Тематика та проблематика їхніх праць свідчать про великий інтерес до сербської мови і літератури.

Фахове видання Києво-Могилянській академії «Наукові записки НаУКМА» також багате на публікації з сербістики. Так, у серії «Теорія та історія культури» 2002 р. було опубліковано статтю В. Черепанина (Черепанина В., 2002. С. 104–106), у якій на прикладі війни у Косово розглянуто типове для інтелектуальної культури Заходу внутрішнє протистояння у ставленні до подій на Балканах. У 2004 р. Ю. Орел опублікувала дослідження «Ідея відродження сербської державності в працях Стояна Новаковича», де проаналізовано перше сербське повстання, описане в працях видатного сербського історика другої половини XIX — початку XX ст. (Орел Ю., 2004. С. 72–78). У 2005 р. виходить праця Ю. Орел «Васо Богданав: югославська історіографія в міжвоєнний період між комунізмом і націоналізмом», у якій проаналізовано працю Васо Богданова «Повстання сербів у Воеводині та Угорська революція» (Орел Ю., 2005. С. 66–74). У праці О. Джури за 2015 р. «Становлення династії Неманичів і культурний вибір Сербії» йдеться про становлення династії Неманичів, представники якої правили в Сербії від середини XII і до кінця XIV ст. Наступного року у серії «Філософія та релігієзнавство» В. Бурега публікує статтю «У пошуках “нового богослов'я”: випускник Київської духовної академії Чедомир Мар'янович», де акцентує та аналізує життєвий шлях та наукову спадщину сербського богослова

та історика Церкви Чедомира Мар'яновича, який зазнав суттєвого ідейного впливу з боку професора М. Олесницького та руху «нового богослов'я» (Бурега Ю., 2016: 70–79).

До становлення загальноукраїнського доробку сербістики долучився і Київський університет імені Бориса Грінченка, що з 2015 р. видає науковий журнал «Київські історичні студії», де, з-поміж іншого, представлені дослідження з історії Сербії. Так, у журналах за 2016 р. було опубліковано праці Г. Саган. Одна із них присвячена особливостям контактів українських та югославських вчених у 50–80-ті роки XX ст., інша — контактам українських освітян з Югославськими у 50–60-ті рр. XX ст. У дослідженнях показано напрями, форми та специфіку співпраці між українськими та югославськими науковцями та освітянами, з'ясовано рівень втручання державних органів Радянської України та Югославії у зміст контактів. Також свої дослідження Г. Саган видає й в інших наукових часописах. Так, у «Віснику Черкаського університету» у 2016 р. вийшла праця «Створення та діяльність Товариства української мови, літератури і культури Воеводини (Сербія)», у якій проаналізовано громадську та культурну діяльність української діаспори в Сербії наприкінці XX ст., котра сконцентрувалася навколо Товариства української мови, літератури і культури.

У «Київських історичних студіях» почали активно друкуватися молоді дослідники. Так, у 2018 р. вийшла стаття магістрантки М. Мудрак «Культурна діяльність української діаспори в Сербії (1991 р. — початок XXI ст.)», в якій показано надбання і культурну діяльність української діаспори в Сербії з 1991 до 2012 р., з'ясовано основні напрями роботи культурно-просвітницьких організацій, товариств, установ, створених українцями на території сучасної Сербії.

Дослідження на сербську тематику також публікуються у наукових виданнях Харківського національного університету ім. В. Каразіна. Зокрема, у Віснику (серія «Питання політології») у 2012 р. надруковано працю О. Бірюкової, у якій проаналізовано перспективи та можливі наслідки інтеграції до Європейського Союзу Хорватії та Сербії. Також приділено увагу основним шляхам реалізації ідеї євроінтеграції у хорватському й сербському суспільствах, розглянуто визначальні фактори побудови нової конфігурації відносин у межах «Європа — Балкани» (Бірюкова О., 2012. С. 164–170). У збірнику наукових праць «Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії» В. Грянник презентує дослідження про причини державного перевороту 6 січня 1929 р. в Королівстві СХС, показує особливості внутрішньої та зовнішньої політики югославської держави у період встановлення

диктатури короля Олександра I Карагеоргієвича (В. Гряник, 2012. С. 75–81).

В Україні також є видання, які висвітлюють інші, окрім історичних та філологічних, дослідження про Сербію. Таким прикладом слугує Міжнародний науково-практичний журнал «Товари і ринки». У 2011 р. вийшла стаття К. Пірковича «Тенденції ринку ювелірних товарів у Республіці Сербія» (Пірковича К., 2011. С. 13–18). У дослідженні розглянуто фактори розвитку ювелірної справи на території сучасної Сербії. Також виявлено особливості виробництва ювелірних товарів у цій країні. У збірнику наукових праць «Актуальні проблеми економіки» опублікували статтю М. Міленковича «Зв'язок через Інтернет і SMS в системі охорони здоров'я Республіки Сербія», у якій визначено, що однією з основних проблем охорони здоров'я і сучасної медицини в цілому є збір, обробка і використання даних. Тобто у статті досліджується впровадження інформаційних і комунікаційних технологій та можливості використання Інтернет і SMS для спілкування між лікарями і пацієнтами в Республіці Сербія. Таким чином, ми бачимо що в Україні помітна велика зацікавленість у дослідженні сербської мови та її історії, а кількість та якість опублікованих статей позитивно вражає.

Що стосується досліджень на кшталт монографій та дисертацій, то можемо сміливо говорити про те, що українські науковці за останні десять, двадцять років продемонстрували серйозний інтерес до історії Сербії. У 2001 р. О.О. Лисов захистив дисертацію на здобуття наукового ступеня кандидата історичних наук за спеціальністю «Всесвітня історія» у Донецькому національному університеті. Тема його дослідження — «Сербія в системі міжнародних відносин в Європі (кінець XVIII — 70-ті роки XIX століття)». На основі великої джерельної бази проаналізовано історію виникнення сербського питання наприкінці XVIII ст., його подальший розвиток, показано допомогу Росії сербському національно-визвольному руху, акцентовано увагу на ставленні великих держав до ситуації в Сербії, охарактеризовано процес становлення дипломатичних відносин великих держав з автономним Сербським князівством у 1830-ті рр., також вивчено проблеми, пов'язані з протиріччями між великими державами щодо питань впливу на політику Белграду.

Також про успішний розвиток української історичної та філологічної сербістики свідчать захищені дисертації: Є. Пашенко «Українсько-сербські літературні й культурні зв'язки доби бароко. XVII–XVIII ст. (Контакти, типологія, стилістика)»; О. Посунько «Історія нової Сербії та Слов'яносербії (1751–1764 рр.)»; С. Чернік «Газетна періодика України як джерело

дослідження політичної історії Сербії 1878–1918 рр.»; О. Іванченко «Хорватські національно-політичні сили в Королівстві Сербів, Хорватів і Словенців (1918–1941 рр.)»; Н. Білик «Іво Андрич і Україна: контакти, рецепція, типологія»; Ю. Білоног «Художня парадигма «автор — читач» у романній творчості Мілорада Павича»; М. Васишин «Неореалістична проза в сербській літературі 60–70-х років XX століття»; О. Дзюба-Погребняк «Романи Мілоша Црнянського: проблематика та поетика»; І. Лучук «Українсько-сербські літературні зв'язки початку XX ст.»; П. Рудяков «Югославський (сербський та хорватський) історичний роман 40–80-х рр. XX ст. Особливості історичної концепції та оповідної структури»; Г. Саган «Наукові зв'язки українських та іноземних вчених у міжвоєнний період (1918–1939 рр.)» та інші.

По-новому представлена історія Сербії в навчальному посібнику «Історія держави і права зарубіжних країн (Середні віки та ранній новий час)» (Б. Тищик, В. Кульчицький, А. Кольбенко, В. Семко, 2006. С. 696). Колектив авторів акцентував увагу на процесі утворення держав, їхній розвиток і суть, проаналізував державний устрій, суспільний лад, характерні джерела і риси права. Аби написати такий посібник, треба було провести чималу пошукову роботу. Тому це дослідження є великим вкладом в історію держави і права зарубіжних країн.

Одноосібні монографії є чи найбільшим результатом української сербістики. Так, у 2005 р. вийшла друком книга кандидата філологічних наук Н. Білик «Іво Андрич і Україна: контакти, рецепція, типологія». У дослідженні здійснено комплексне вивчення літературних взаємин видатного сербського письменника І. Андрича з українською культурою у межах системних рівнів: контактів, рецепцій, типологій; також систематизовано та проаналізовано перекладені українською мовою твори письменника, присвячені митцєві праці українських дослідників, встановлено, що завдяки цим перекладам презентовано творчу концепцію митця, створено цілісне бачення мистецької спадщини І. Андрича. У праці зауважено, що виявлені літературні явища свідчать про існування іманентних проявів обумовленості виникнення й позитивного характеру взаємин І. Андрича з українською художньою літературою.

У 2011 р. вийшла монографія О. Слюсаренко «Соціальна філософія та економіка країн Балканського регіону». У праці висвітлено проблеми й особливості сучасної соціальної філософії, а також регіональної геополітики Балканського регіону, охарактеризовано внутрішньополітичні та міжнародні вектори розвитку таких країн Балканського регіону, як Албанія, Болгарія, Боснія і Герцеговина,

Македонія, Румунія, Чорногорія, Сербія, Словенія, Хорватія, простежено українсько-балканський вектор зовнішньої політики; також особливу увагу приділено філософським проблемам економічного розвитку країн Балканського регіону. Через рік у Київському університеті імені Бориса Грінченка виходить у світ монографія Г. Саган «Югослов'яни у ХХ столітті: громадські та культурні зв'язки з Україною». На основі опрацювання великої кількості архівних документів, зарубіжної та української періодики, видань української діаспори, праць українських та іноземних учених відтворено масштабну просторово-часову картину розвитку громадських і культурних зв'язків югославських слов'ян з Україною у ХХ ст. (Саган Г., 2012. С. 568). Також, у 2015 р. Г. Саган успішно захищає докторську дисертацію на тему «Суспільно-культурні зв'язки Югославії та України (1918–1991 рр.)».

Сербський філолог, етнолінгвіст, літературознавець, фольклорист, доктор філологічних наук Деян Айдачич, який з 2003 р. працює в Київському національному університеті ім. Т. Шевченка є одним з авторів колективної праці «Сербський фольклор та література в українських перекладах 1837–2004 рр.», у 2003 р. заснував проект «Растко Україна», пізніше став засновником та редактором українсько-сербського щорічника «Українська», редактором антології «Новітня сербська поезія», ініціював і брав участь у роботі з публікації та перекладу творів Драгослава Михайловича, Горана Петровича, Звонко Карановича, Давида Альбахарі, Віде Огненовича, Мілети Продановича, Душана Ковачевича, Любомира Симовича та інших. Опублікував книги сербською мовою «Прилози проучавању фолклора балканских Словена» (2004 р.), «Славистичка истраживања» (2007 р.), «Футурославија» (2009 р.), понад шістьдесят статей українською мовою і дві книги: «Футурославія. Літературознавчі огляди про футурофантастику», «Славистичні дослідження: фольклористичні, літературознавчі, мовознавчі», також перекладав з української мови на сербську Л. Пономаренка, Ю. Андруховича, Л. Брюховецьку та інших.

Активним дослідником історії та культури Сербії є доктор філологічних наук Алла Татаренко. Вона завідує кафедрою слов'янської філології імені професора Іларіона Свенціцького у Львівському університеті ім. І. Франка.

Протягом багатьох років викладає нормативні курси «Історія сербської літератури», «Історія хорватської літератури», курс для магістрів «Постмодернізм у слов'янських літературах» та дисципліни за вибором. Також викладала курси «Основні тенденції розвитку сучасної сербської літератури», «Основні тенденції розвитку сучасної хорватської літератури», «Історія болгарської літератури», «Історія польської літератури XVII–XVIII століть», «Історія сербської літературної критики», «Історія хорватської літературної критики», практичні курси з сербської та хорватської мов та інші. А. Татаренко є автором навчальних посібників, монографій, статей та перекладачем художньої та наукової літератури з сербської на українську і навпаки. Під її керівництвом було написано п'ять кандидатських дисертацій, серед них дисертація Гук Зоряни «Поетикальні вектори постмодерністського роману: художні експерименти Мілорада Павича».

Отже, ми бачимо, що в Україні за останні роки активно досліджується історія, література, мова Сербії та Балкан загалом. Основними центрами зосередження наукових доробків в Україні є університетські збірки, які публікують праці вчених. Слід зазначити, що дослідження філологів кількісно і тематично домінують. Проте історичні праці за роки української незалежності також урізноманітнили межі своїх пошуків. Основні праці вчених зосереджені у збірниках наукових праць «Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур. Пам'яті академіка Леоніда Булаховського», «Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Історія» та «Наукові записки НаУКМА», «Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії». Багатогранність журналів дає можливість науковцям досліджувати теми, які являються актуальними, малодослідженими та цікавими. Історичні праці з сербистики, які сьогодні вивчаються, охопили такі питання: історія сербських переселенців в Україні, співпраця українців та сербів упродовж XVII–XXI століть, українська діаспора в Сербії, сучасні тенденції розвитку Сербії та ін. Разом з тим, у контексті порушених проблем є ще достатньо питань, які потребують подальшого та поглибленого вивчення. Тому перспективи розвитку історичної сербистики в Україні мають велике майбутнє.

ДЖЕРЕЛА

1. Айдачич Д. Лектори з Югославії (1973–1993) і Сербії (2003–2011). *Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур. Пам'яті академіка Леоніда Булаховського*. 2011. №14. С. 3–9.
2. Айдачич Д. Сербські лексеми зі значенням 'фантастичне', 'фантастика'. *Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур. Пам'яті академіка Леоніда Булаховського*. 2012. № 18. С. 3–10.
3. Башчаревич С.О Симбиоза уметности и вере у делу Исидоре Секулић. *Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур. Пам'яті академіка Леоніда Булаховського*. 2010. № 13. С. 189–196.
4. Білик Н. Романна творчість М. Продановича у контексті сербського постмодернізму. *Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур. Пам'яті академіка Леоніда Булаховського*. 2010. № 13. С. 196–202.
5. Бірюкова О. Сербія та Хорватія: перспективи, наслідки євроінтеграції на Балканах. *Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна. Питання політології*. 2012. № 21. С. 164–170.
6. Бурега В. У пошуках «нового богослов'я»: випускник Київської духовної академії Чедомир Мар'янович. *Наукові записки НаУКМА. Філософія та релігієзнавство*. 2016. № 180. С. 70–79
7. Ганул А. Адміністративні повноваження Івана Хорвата у Новій Сербії (1752–1762). *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Історія*. 2016. № 3 (130). С. 18–24.
8. Гряник В. Політична криза 1928 року в Королівстві сербів, хорватів та словенців. *Збірник наукових праць «Актуальні проблеми вітчизняної та всесвітньої історії» ХНУ імені В.Н. Каразіна*. 2012. № 15. С. 75–81.
9. Джура О. Становлення династії Неманичів і культурний вибір Сербії. *Наукові записки НаУКМА. Історичні науки*. 2015. № 169. С. 58–64.
10. Дмитрієва В. Сербські переселенці в Україні: проблеми міжетнічних зв'язків. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Історія*. 2004. № 74–76. С. 10–13.
11. Іванченко О. Державна політика сербської династії Карагеоргієвичів щодо хорватських політичних сил (1918–1939 рр.). *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Історія*. 2013. № 1(114). С. 32–33.
12. Карацуба М. Тематичне і жанрове розмаїття хорватського і сербського модернізму. *Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур. Пам'яті академіка Леоніда Булаховського*. 2009. № 10. С. 302–309.
13. Козлітін В. Тернистий шлях Сербії до Євросоюзу (1991–2006). *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Історія*. 2014. № 1(119). С. 32–39.
14. Мудрак М. Культурна діяльність української діаспори в Сербії (1991 р. — початок ХХІ ст.). *Київські історичні студії. Всесвітня історія*. 2018. № 1. С. 75–79.
15. Орел Ю. Васо Богданав: югославська історіографія в міжвоєнний період між комунізмом і націоналізмом. *Наукові записки НаУКМА. Історичні науки*. 2005. № 41. С. 66–74.
16. Орел Ю. Ідея відродження сербської державності в працях Стояна Новаковича. *Наукові записки НаУКМА. Історичні науки*. 2004. № 27. С. 72–78.
17. Осадча К. Релігійна філософія та деякі аспекти державотворення у середньовічній Сербії. *Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур. Пам'яті академіка Леоніда Булаховського*. 2010. № 12. С. 310–320.
18. Піркович К. Тенденції ринку ювелірних товарів у Республіці Сербія. *Товари і ринки*. 2011. № 2. С. 13–18.
19. Райчева І. О некоторых текстологических разночтениях в списках Типика св. Саввы Сербского. *Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур. Пам'яті академіка Леоніда Булаховського*. 2010. № 13. С. 110–118.
20. Саган Г. Контакти українських освітян з Югославськими у 50–60-ті рр. ХХ ст. *Київські історичні студії*. 2016. № 2. С. 60–67.
21. Стеблина-Рудякова Л. Тематичний словник сербської мови О. Бодянського. *Компаративні дослідження слов'янських мов і літератур. Пам'яті академіка Леоніда Булаховського*. 2010. № 11. С. 172–178.
22. Черепанин В. Косово — 2: війна інтелектуалів. *Наукові записки НаУКМА. Теорія та історія культури*. 2002. № 20–21. С. 104–106.
23. Шилова А. Історичні передумови створення першої югославської держави. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Історія*. 2007. № 89–90. С. 120–123.

REFERENCES

1. Aidachych, D. (2011). Lektory z Juhoslavii (1973–1993) i Serbii (2003–2011). *Komparativni doslidzhennia slovianskykh mov i literatur. Pamiati akademika Leonida Bulakhovskoho*, 14, 3–9 [in Ukrainian].
2. Aidachych, D. (2012). Serbski leksemy zi znachenniam “fantastychno”, “fantastyka”. *Komparativni doslidzhennia slovianskykh mov i literatur. Pamiati akademika Leonida Bulakhovskoho*, 18, 3–10 [in Ukrainian].
3. Bashcharevich, S. (2010). Simbioza umetnosti i vere u delu Isidore Sekulih. *Komparativni doslidzhennia slovianskykh mov i literatur. Pamiati akademika Leonida Bulakhovskoho*, 13, 189–196 [in Ukrainian].
4. Bilik, N. (2010). Romanna tvorchist M. Prodanovycha u konteksti serbskoho postmodernizmu. *Komparativni doslidzhennia slovianskykh mov i literatur. Pamiati akademika Leonida Bulakhovskoho*, 13, 196–202 [in Ukrainian].
5. Biriukova, O. (2012). Serbiia ta Khorvatiia: perspektyvy, naslidky yevrointehratsii na Balkanakh. *Visnyk Kharkivskoho natsionalnoho universitetu imeni V. N. Karazina, Pytannia politolohii*, 21, 164–170 [in Ukrainian].
6. Bureha, V. (2016). U poshukakh «novoho bohoslovvia»: vypusnyk Kyivskoi dukhovnoi akademii Chedomyr Marianovych. *Naukovi zapysky NaUKMA, Filosofiia ta relihiieznavstvo*, 180, 70–79 [in Ukrainian].
7. Hanul, A. (2016). Administrativni povnovazhennia Ivana Horvata u Novii Serbii (1752–1762). *Visnyk Kyivskoho Natsionalnoho universitetu imeni Tarasa Shevchenka, Istorika*, 3 (130), 18–24 [in Ukrainian].
8. Hrianyk, V. (2012). Politichna kryza 1928 roku v Korolivstvi serbiv, khorvativ ta sloventsiv. *Zbirnyk naukovykh prats “Aktualni problemy vitchizniano i ta vsesvitnioi istorii” HNU imeni V. N. Karazina*, 15, 75–81 [in Ukrainian].
9. Dzhura, O. (2015). Stanovlennia dynastii Nemanichiv i kulturnyi vybir Serbii. *Naukovi zapysky NaUKMA, Istorichni nauky*, 169, 58–64 [in Ukrainian].
10. Dmitriiieva, V. (2004). Serbski pereslentsi v Ukraini: problemy mizhetnichnykh zviazkiv. *Visnyk Kyivskoho Natsionalnoho universitetu imeni Tarasa Shevchenka, Istoriiia*, 74–76, 10–13 [in Ukrainian].
11. Ivanchenko, O. (2013). Derzhavna politika serbskoi dynastii Karaheorhievykh shchodo khorvatskykh politichnykh sil (1918–1939 rr.). *Visnyk Kyivskoho Natsionalnoho universitetu imeni Tarasa Shevchenka, Istoriiia*, 1 (114), 32–33 [in Ukrainian].
12. Karatsuba, M. (2009). Tematychno i zhanrove rozmaittia khorvatskoho i serbskoho modernizmu. *Komparativni doslidzhennia slovianskykh mov i literatur. Pamiati akademika Leonida Bulakhovskoho*, 10, 302–309 [in Ukrainian].
13. Kozlitiin, V. (2014). Ternystyi shliakh Serbii do Yevrosoiuzu (1991–2006). *Visnyk Kyivskoho Natsionalnoho universitetu imeni Tarasa Shevchenka, Istoriiia*, 1 (119), 32–39 [in Ukrainian].
14. Mudrak, M. (2018). Kulturna diialnist ukraïnskoi diaspory v Serbii (1991 r. — pochatok XXI st.). *Kyivski istorychni studii. Vsesvitnia istoriiia*, 1, 75–79 [in Ukrainian].
15. Orel, Yu. (2005). Vaso Bohdanav: yuhoslavska istoriohrafiiia v mizhvoienii period mizh komunizmom i natsionalizmom. *Naukovi zapysky NaUKMA, Istorichni nauky*, 41, 66–74 [in Ukrainian].
16. Orel, Yu. (2004). Ideia vidrodzhennia serbskoi derzhavnosti v pratsiakh Stoiana Novakovicha. *Naukovi zapysky NaUKMA, Istorichni nauky*, 27, 72–78 [in Ukrainian].
17. Osadcha, K. (2010). Relihiina filosofiia ta deiaki aspekty derzhavotvorenna u seredniovichnii Serbii. *Komparativni doslidzhennia slovianskykh mov i literatur. Pamiati akademika Leonida Bulakhovskoho*, 12, 310–320 [in Ukrainian].
18. Pirkovych, K. (2011). Tendentsii rynku yuvelirnykh tovariv u Respublitsi Serbiia. *Tovary i rynky*, № 2, pp. 13–18 [in Ukrainian].
19. Raicheva, I. (2010). O nekotorykh tekstologicheskikh raznochteniiakh v spiskakh Tipika sv. Savy Serbskogo. *Komparativni doslidzhennia slovianskykh mov i literatur. Pamiati akademika Leonida Bulakhovskoho*, 13, 110–118 [in Ukrainian].
20. Sahan, H. (2016). Kontakty ukraïnskykh osvitian z Yuhoslavskymy u 50–60-ti rr. XX st. *Kyivski istorychni studii, Vsesvitnia istoriiia*, 2, 60–67. [in Ukrainian].
21. Steblina-Rudiakova, L. (2010). Tematychnyi slovnyk serbskoi movy. *Komparativni doslidzhennia slovianskykh mov i literatur. Pamiati akademika Leonida Bulakhovskoho*, 11, 172–178 [in Ukrainian].
22. Cherepanin, V. (2002). Kosovo — 2: viina intelektualiv. *Naukovi zapysky NaUKMA, Teoriia ta istoriiia kultury*, 20–21, 104–106 [in Ukrainian].
23. Shylova, A. (2007). Istorychni peredumovy stvorenna pershoi yuhoslavskoi derzhavy. *Visnyk Kyivskoho Natsionalnoho universitetu imeni Tarasa Shevchenka, Istoriiia*, 89–90, 120–123 [in Ukrainian].

Дата надходження статті до редакції: 25.04.2019.